

Beslut

efter kvalitetsgranskning av det specialpedagogiska arbetet för att stödja lärare inom garantin för tidiga stödinsatser vid Stora Hammars skola i Vellinge kommun

Inledning

Skolinspektionen har med stöd i 26 kap. 19-20 §§ skollagen (2010:800) genomfört en tematisk kvalitetsgranskning på Stora Hammars skola avseende kvaliteten inom det specialpedagogiska arbetet för att stödja lärare inom garantin för tidiga stödinsatser.

Granskningens syfte är att bedöma kvaliteten i de samråd som sker inom garantin för tidiga stödinsatser. I dessa samråd ska personal med specialpedagogisk kompetens bidra med sin kompetens till skolors arbete med att främja de yngre elevernas språkliga (svenska) och matematiska utveckling.

Skolinspektionen gör en samlad bedömning av skolenhetens förberedelse och genomförande av samråd inom garantin för tidiga stödinsatser, utifrån de kvalitetskriterier som tagits fram för granskningen (se bilaga 1). Om Skolinspektionen bedömer att ett utvecklingsarbete behövs för att höja verksamhetens kvalitet inom något område anges ett utvecklingsområde. En skriftlig redovisning av åtgärder begärs då också av huvudmannen. I bilaga 2 återfinns granskningens författningsstöd. Av författningsstödet framgår i vilka situationer som samråd ska ske och där beskrivs även de centrala begreppen i garantin.

Skolinspektionen besökte Stora Hammars skola den 12 april 2023. Besöket genomfördes av utredarna Erica Jonvallen och Therese Jakobsson.

Vid granskningsbesöket inhämtades information om såväl styrkor som utvecklingsområden inom verksamheten. Värderingarna i detta beslut grundar sig på:

- En gruppintervju med lärare och förskollärare som undervisar i förskoleklass.
- En gruppintervju lärare som undervisar i åk 1-3.
- En intervju med personal med specialpedagogisk kompetens.
- En intervju med rektorn.
- Studier av dokument som begärts in från skolan.

Innan beslut har fattats har huvudmannen fått ta del av Skolinspektionens tjänsteanteckning från besöket för faktakontroll.

Den här granskningen är del av ett större regeringsuppdrag att följa upp och utvärdera garantin för tidiga stödinsatser

(<https://www.skolinspektionen.se/aktuellt/granskningar-pa-gang/garanti-for-tidiga-stodinsatser/>).

De samlade iakttagelserna från alla skolorna som har ingått i granskningen kommer att presenteras i en övergripande kvalitetsgranskningsrapport. Rapporten är planerad att publiceras hösten 2023.

Beslut:

Skolinspektionen bedömer att arbetet på Stora Hammars skola kan utvecklas avseende samråd inom garantin för tidiga stödinsatser.

Förberedelser för samråd inom garantin för tidiga stödinsatser

Rektorn behöver därför inleda ett utvecklingsarbete inom följande del.

- Att utveckla rutinerna för de samråd som ska ske inom garantin.

Uppföljning

Huvudmannen ska senast den 10 november redovisa till Skolinspektionen vilka förbättringsåtgärder som vidtagits utifrån [det](#) identifierade utvecklingsområdet och resultat av dessa åtgärder. Som stöd för redovisningen bör bifogad mall användas.

Redogörelsen skickas till kvalitetsgranskningarsthlm@skolinspektionen.se. Hänvisa till Skolinspektionens diarienummer för granskningen (dnr 2022:8799) i de handlingar som sänds in.

Skolinspektionens bedömningar

Samlad bedömning

Skolinspektionen bedömer att arbetet inom det granskade området "Förberedelser för samråd inom garantin för tidiga stödinsatser" kan utvecklas. Arbetet inom det granskade området "Genomförande av samråd inom garantin för tidiga stödinsatser" bedöms fungera väl.

Granskningen visar att det finns ett pågående arbete med att utveckla rutiner och arbetssätt kring garantin för tidiga stödinsatser. Det finns rutiner på skolan för genomförandet av de obligatoriska materialen, möten för analys och planering av insatser samt för uppföljning. Granskningen visar också att det finns en samsyn kring vikten av tidiga insatser och lärare och personal med specialpedagogisk kompetens arbetar gemensamt utifrån rutiner som är kända. Samtidigt visar granskningen att det på skolan saknas en tydlig gemensam bild av hur arbetet med garantin ska utformas utifrån de obligatoriska delarna i garantin och syftet med dessa. En del av detta gäller innebörden i de begrepp som styr och som skiljer ut garantin från det arbete skolan gör i övrigt kring extra anpassningar och särskilt stöd.

Vidare visar granskningen att lärare och personal med specialpedagogisk kompetens diskuterar resultaten av de obligatoriska materialen, dvs. kartläggningsmaterialen i förskoleklass, bedömningsstöden i årskurs 1 och de nationella proven i årskurs 3. Med utgångspunkt i materialen sker gemensamma diskussioner om vilket stöd som såväl enskilda elever som grupper av elever behöver samt om vilka insatser som ska sättas in. Analyser och samtal förs också om hur undervisningen kan utvecklas och varieras utifrån elevers olika behov, och personal med specialpedagogisk kompetens utgör ett stöd för detta.

Förberedelser för samråd inom garantin för tidiga stödinsatser

Motivering

Det finns ett nära samarbete och en samsyn om garantins syfte

Granskningen visar att det finns ett nära samarbete mellan lärare och personal med specialpedagogisk kompetens som präglas av en gemensam syn på vad arbetet med garantin förväntas leda till på skolan.

Lärare, personal med specialpedagogisk kompetens och rektor beskriver i intervjuer ett tätt samarbete kring elevers kunskapsutveckling och skolsituation. Elevers behov av stöd inom ramen för garantin diskuteras och följs upp kontinuerligt på såväl formella möten som löpande i vardagen, på möten i arbetslagen och med elevhälsan. I intervjuer uppger lärare att personal med specialpedagogisk kompetens finns nära till hands vid behov. Specialpedagoger som arbetat med förskolan och högre årskurser har klivit in och ersatt den specialpedagog som tidigare arbetade mot förskoleklass och lågstadiet och en stödlärare i form av en erfaren lärare har bidragit i arbetet med såväl analyser som olika insatser.

Ett arbete kring rutiner pågår och garantins begrepp används delvis

Granskningen visar att det finns rutiner för arbetet med garantin på skolan som omfattar stora delar av garantin och att det påbörjats ett arbete med ett årshjul som ytterligare förtydligar vad som ska göras och när. Samtidigt används de begrepp som är specifika för garantin i liten utsträckning.

Inskickad dokumentation visar att det finns skriftliga rutiner på skolan som kallas "Rutiner för tidiga stödinsatser". Rutinerna beskriver vad som ingår i arbetet med de obligatoriska kartläggnings- och bedömningsmaterialen. Dessa inkluderar planering av genomförandet av materialen, samråd och sambedömning samt planering av insatser och uppföljning av dessa. I samtliga genomförda intervjuer hänvisas till ett årshjul där det framgår vad som ska göras i arbetet med garantin. I intervjun med personal med specialpedagogisk kompetens framkommer att rutinen har blivit tydligare, exempelvis med mötes- och uppföljningsstrukturer. Samtidigt framkommer det att garantins samtliga samråd inte tydligt framgår, till exempel syns inte samråd kring uppföljning av stödinsatser i förskoleklass.

Lärarna i lågstadiet uppger också i intervju att årshjulet inte specifikt visar arbetet med garantin i relation till övrigt arbete med stöd och att rollerna i arbetet inte är helt tydliga.

Av intervjuer med såväl lärare som personal med specialpedagogisk kompetens framgår att de begrepp som är specifika för garantin används i liten utsträckning. I intervjun med personal med specialpedagogisk kompetens framkommer exempelvis att det finns en osäkerhet kring vad begreppet indikation innebär. Liksom att elever som visar indikation på att inte nå kommande kunskapskriterier uppmärksammas i olika omfattning beroende på årskurs då innebörden av indikation tolkas på olika sätt. I intervjun med personal med specialpedagogisk kompetens resonerar representanter kring att det handlat om 4-5 elever som visat indikation i årskurs 1, 2 respektive 3, medan de i förskoleklass valde att se på det bredare och därför samtalade om 10-12 elever som visat indikation.

Behov av kompetensutveckling har inte uppmärksamats utifrån garantin men kollegialt arbete efterfrågas

Granskningen visar att garantin i sig inte föranlett att kompetensutveckling genomförts eller att specifika kompetensutvecklingsbehov identifierats. Av lärarintervjuer framgår att behov av ny kunskap inte heller uppmärksammas specifikt utifrån garantin. I intervjun med personal med specialpedagogisk kompetens beskrivs att det fanns utbildningar med anledning av garantin när den infördes. Samtidigt framgår det av intervju med lärare att de tidigare efterlyst mer information och kunskap om garantin. I intervju med rektorn framgår också att garantin i sig inte varit föremål för kompetensutveckling men att det finns en tanke att koppla ihop arbete med garantin med det arbete som pågår under beteckningen "Likvärdig och begriplig skoldag".

Genomförande av samråd inom garantin för tidiga stödsatser

Motivering

Analyser tar avstamp i vad de obligatoriska materialen visar och samtal förs om vilket stöd som fungerar för elever

Granskningen visar att lärare och personal med specialpedagogisk kompetens gemensamt samtalar om vad de obligatoriska materialen visar. Samtal förs också om vad som påverkar elevernas resultat samt om vilket stöd som fungerar.

Det framkommer i intervjuerna att reflektioner utifrån resultaten omfattar samtliga elever och att det samtidigt finns ett särskilt fokus på de elever där svårigheter har indikerats. Exempelvis beskriver lärare att de tillsammans med specialpedagog och stödlärare går igenom både de elever som det finns stor oro kring och de elever som det bara uppmärksammas utifrån en eventuell risk om framtida svårigheter.

Lärarna i förskoleklass beskriver att de under höstterminen saknade att få sitta enskilt med specialpedagogen men att de gick igenom alla elever med stödläraren och den specialpedagog som tillfälligt ersatt den tidigare specialpedagogen när denne slutat. Även lärare i lågstadiet beskriver ett tidigare arbete med specialpedagogen utifrån att denne var insatt i kartläggningsmaterialet. Samtidigt beskriver de att de uppskattar det stöd som stödläraren utgör i arbetet med eleverna.

Lärarna i förskoleklass beskriver vidare att de följer upp de elever som visat indikation/er genom att göra om aktiviteter för att på så sätt se om insatser haft effekt. Uppmärksamhet riktas även mot elever som inte visat indikation när kartläggningen genomfördes men som senare visar tecken på tillbakagång. Personal med specialpedagogisk kompetens beskriver vidare att bedömningsstöden ger dem kunskap om alla elever, både de elever som har det svårare och de som behöver stödunderas vidare.

Lärare och personal med specialpedagogisk kompetens reflekterar tillsammans över undervisningen och tar stöd i varandras kompetens

Granskningen visar att lärare och personal med specialpedagogisk kompetens tillsammans analyserar och reflekterar över hur undervisningen kan varieras för att möta elevers olika behov samt ge elever möjligheter att visa sina kunskaper.

I intervju med lärare i förskoleklass beskrivs exempelvis att specialpedagog varit inne i klassrummet och observerat, att de "bollar" och att specialpedagogen ger ett annat perspektiv. Lärarna berättar också om hur de detta läsår börjat skapat olika gruppkonstellationer där olika kompetenser används, exempelvis har specialpedagogen och stödläraren varsin mindre grupp elever. Det framgår också av intervjuer att det finns ett mötestillfälle varje vecka som kallas "eleven i fokus" dit lärarna kan bjuda in specialpedagog.

Det framgår samtidigt av både lärarintervju och intervju med rektorn att ytterligare kollegialt arbete efterfrågas, både lärare emellan och mellan lärare och specialpedagog. Lärare i lågstadiet resonerar exempelvis kring att ett större samarbete skulle kunna ge fler verktyg för att fånga upp elever som inte riktigt nås genom att olika kompetenser samverkar. Skolinspektionen vill här betona vikten av att ett kollegialt lärande innefattar personal med specialpedagogisk kompetens och att denna personal med fördel kan stödja lärare i att granska och analysera sin egen undervisning som en följd av den särskilda bedömningen.

Identifierat utvecklingsområde

Förberedelser för samråd inom garantin för tidiga stödinsatser

I syfte att ytterligare höja verksamhetens kvalitet inom området bedömer Skolinspektionen att ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande:

- **Att utveckla rutinerna för de samråd som ska ske inom garantin.**

Skollagen definierar tre situationer inom garantin för tidiga stödinsatser, där ansvarig förskollärare eller lärare som huvudregel ska samråda med personal med specialpedagogisk kompetens (särskild bedömning, planering av stöd och uppföljning av extra anpassningar).¹

Granskningen visar att det på Stora Hammars skola finns ett pågående arbete med rutiner för arbetet med garantin. Däremot är det inte helt tydligt vilket ansvar lärare respektive personal med specialpedagogisk kompetens har i de olika samråden. Det saknas också en samsyn om vad garantin mer specifikt omfattar och om de särskilda begrepp som särskiljer arbetet med garantin från övrigt arbete med extra anpassningar och särskilt stöd.

Genom att ytterligare utveckla skolans rutiner för hur samråden ska och kan gå till kan arbetet bli mindre personbundet och sårbart, vilket i sin tur bidrar till en ökad kontinuitet och långsiktighet. Gemensamma diskussioner om vad garantin omfattar samt dess centrala begrepp ("visa indikation", "särskild bedömning" och "samråd") kan vidare öka förutsättningarna för att nå målen med garantin. Det är särskilt viktigt att det finns en samsyn om den låga tröskel som ska krävas för att en elev ska bedömas uppvisa "indikation". Detta för att minimera risken för att elever som inte har så uppenbara stödbehov förblir oupptäckta.

Mot bakgrund av ovanstående rekommenderar Skolinspektionen att rektorn ger lärare och den personal med specialpedagogisk kompetens som ska arbeta med läraryrket i förskoleklass och årskurs 1-3 förutsättningar att utveckla skolans rutiner så att de innefattar samtliga tre samråd och också tydliggör lärarnas och personalens ansvar i de olika delarna. Här kan det ha stor betydelse att det tydligt framgår vem som gör vad och när, och även finnas beskrivet hur.

¹ 3 kap. 4a § skollagen (2010:800).

I samband med att rutinerna utvecklas kan kvaliteten utvecklas genom att diskussioner förs som syftar till att nå en gemensam förståelse om vad som särskiljer garantin och dess begrepp från det ordinarie arbete med stöd och extra anpassningar. Med fördel kan såväl de obligatoriska materialens lärarinformation som Skolverkets rekommendationer om arbetet med garantin för tidiga stödinsatser användas i detta arbete.²

På Skolinspektionens vägnar

Beslutet har fattats av Ana-Maria Koci Spång.

I den slutgiltiga handläggningen av ärendet har även utredare Erica Jonvallen, (föredragande), utredare Therese Jakobsson och utredare Roger Thuring medverkat.

² Skolverket (2022). Rekommendationer om arbetet med garantin för tidiga stödinsatser i förskoleklass och lågstadiet. Tillgänglig via <https://www.skolverket.se/skolutveckling/inspiration-och-stod-i-arbetet/rekommendationer/rekommendationer-om-arbetet-med-garantin-for-tidiga-stodinsatser-i-forskoleklass-och-lagstadiet>

Bilaga 1: Underlag för bedömning tematisk kvalitetsgranskning

Som underlag för bedömningarna har Skolinspektionens utredare använt sig av framtagna kvalitetskriterier, vilka är utformade utifrån Skolverkets rekommendationer för arbetet med garantin.³

Följande områden granskas:

Förberedelser för samråd inom garantin för tidiga stödinsatser

Lärare och personal med specialpedagogisk kompetens etablerar ett nära samarbete och samtalar om hur det gemensamma arbetet med garantin ska utformas och hur arbetet ska leda till att syftet med garantin uppfylls.

Lärare och personal med specialpedagogisk kompetens identifierar behov av och föreslår kompetensutvecklingsinsatser inom garantins område.

Lärare och personal med specialpedagogisk kompetens arbetar tillsammans utifrån organisationens och skolans rutiner och med frågorna vad, hur, när och av vem något ska göras inom garantin.

Lärare och personal med specialpedagogisk kompetens utvecklar en samsyn kring begrepp och målsättning för arbetet med garantin.

Genomförande av samråd inom garantin för tidiga stödinsatser

Lärare och personal med specialpedagogisk kompetens tar stöd i varandras kompetens i arbetet med att möta elevernas varierande förutsättningar och behov.

Lärare och personal med specialpedagogisk kompetens reflekterar och analyserar tillsammans hur undervisningen har utgått från ett varierat sätt att lära och hur eleverna har fått möjlighet att visa sina kunskaper.

Lärare och personal med specialpedagogisk kompetens samtalar om vilket stöd som fungerar för eleven.

Lärare och personal med specialpedagogisk kompetens analyserar tillsammans resultaten av de obligatoriska materialen utifrån vad det är som påverkar elevernas resultat.

Mer information om kvalitetsgranskningen finns på Skolinspektionens hemsida:

[Garanti för tidiga stödinsatser \(skolinspektionen.se\)](https://www.skolinspektionen.se/garanti-for-tidiga-stodinsatser).

³ Skolverket (2022). *Rekommendationer om arbetet med garantin för tidiga stödinsatser i förskoleklass och lågstadiet*. Tillgänglig via < <https://www.skolverket.se/skolutveckling/inspiration-och-stod-i-arbetet/rekommendationer/rekommendationer-om-arbetet-med-garantin-for-tidiga-stodinsatser-i-forskoleklass-och-lagstadiet> >.

Bilaga 2: Författningsstöd

Förberedelser och genomförande av samråd inom garantin för tidiga stödinsatser

I skollagen finns bestämmelser om en garanti för tidiga stödinsatser i förskoleklassen och lågstadiet. Garantin består av flera led för att säkerställa att elever i behov av stödinsatser får rätt stöd i rätt tid. Enligt skollagen ska ansvarig förskollärare eller lärare i förskoleklassen, årskurs 1 och 3 i grundskolan under vissa förutsättningar genomföra en särskild bedömning av en elevs kunskapsutveckling. Den särskilda bedömningen ska göras om det, utifrån obligatoriska kartläggnings- och bedömningsmaterial, finns en indikation på att eleven inte kommer att uppfylla de kriterier för bedömning av kunskaper i svenska, svenska som andraspråk eller matematik som gäller för aktuell skolform.⁴

Om det efter en sådan särskild bedömning kan befaras att eleven inte kommer att uppfylla de kriterier för bedömning av kunskaper som gäller för den aktuella skolformen, ska det skyndsamt planeras stöd i form av extra anpassningar inom ramen för den ordinarie verksamheten eller göras en anmälan om eventuellt behov av särskilt stöd till rektorn enligt 7 §.⁵

I slutet av förskoleklassen och i slutet av lågstadiet i grundskolan ska det genomföras en uppföljning av sådant stöd som getts. Resultatet av uppföljningen ska överföras till den lärare som ska ansvara för eleven i nästa årskurs.⁶

Skollagen definierar tre situationer inom garantin för tidiga stödinsatser, där ansvarig förskollärare eller lärare som huvudregel ska samråda med personal med specialpedagogisk kompetens. Ansvarig förskollärare eller lärare ska samråda med personal med specialpedagogisk kompetens vid den särskilda bedömningen av en elevs eventuella behov av extra anpassningar och särskilt stöd i svenska, svenska som andraspråk och matematik samt vid planering av sådana extra anpassningar så att rätt stödinsatser utformas för eleven. Den ansvariga förskolläraren eller läraren ska också vid uppföljningen av det stöd som getts samråda med personal med specialpedagogisk kompetens.⁷

⁴ 3 kap. 4 § 1 st. skollagen (2010:800).

⁵ 3 kap. 4 § 2 st. skollagen.

⁶ 3 kap. 4 b § skollagen.

⁷ 3 kap. 4 a § skollagen.

Av förarbetena framgår att syftet med garantin för tidiga stödinsatser inte bara är att de elever som är i behov av stödinsatser ska få sådana insatser tidigt. Avsikten är också att det ska säkerställas att dessa insatser är utformade utifrån elevens behov. Specialpedagogisk kompetens kan enligt förarbetena bidra till att stödinsatserna utformas på ett ändamålsenligt sätt och även bidra i utvärderingen av insatserna.⁸

Vidare anges i förarbetena att personal med specialpedagogisk kompetens ska vara ett stöd för ansvarig förskollärare eller lärare, bland annat vid bedömningen av behovet av stödinsatser hos de elever som befinner sig i gränslandet mellan dem som inte bedöms ha något sådant behov och elever där förutsättningarna för extra anpassningar eller anmälan till rektorn enligt 7 § redan är uppfyllda. På vilket sätt samrådet ska genomföras måste avgöras från fall till fall. Även i fråga om planering måste det sätt på vilket samrådet ska genomföras avgöras från fall till fall.⁹

I läroplanen anges att undervisningen ska anpassas till varje elevs förutsättningar och behov.¹⁰ Vidare anges att alla som arbetar i skolan ska uppmärksamma och stödja elever i behov av extra anpassningar eller särskilt stöd, och samverka för att göra skolan till en god miljö för utveckling och lärande.¹¹

Rektorn har ansvaret för skolans resultat och har, inom givna ramar, ett särskilt ansvar för att undervisningen och elevhälsans verksamhet utformas så att eleverna får den ledning och stimulans, de extra anpassningar eller det särskilda stöd samt hjälp de behöver. Rektorn har vidare ett särskilt ansvar för att personalen får den kompetensutveckling som krävs för att de professionellt ska kunna utföra sina uppgifter och kontinuerligt ges möjligheter att dela med sig av sin kunskap och att lära av varandra för att utveckla utbildningen.¹²

⁸ Regeringens proposition 2017/18:195. *Läsa, skriva räkna – en garanti för tidiga stödinsatser*, s. 51 f.

⁹ Prop. 2017/18:195 s. 86.

¹⁰ Förordningen (SKOLFS 2010:37) om läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet (Lgr 22), 1. Skolans värdegrund och uppdrag, avsnitt En likvärdig utbildning.

¹¹ Lgr 22, avsnitt 2.2 Kunskaper.

¹² Lgr 22, avsnitt 2.8 Rektorns ansvar.